

24. "Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız" Masalının Göstergibilimsel Açıdan İncelenmesi¹

Muhammet ATASEVER²

APA: Atasever, M. (2024). "Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız" Masalının Göstergibilimsel Açıdan İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (41), 506-521. DOI: <https://zenodo.org/record/13337711>

Öz

Edebi metinlere çağdaş kuramların ışığında bakmak, onları yeniden farklı bir bakış açısıyla ele almak, söz konusu halk yaratmalarında var olan derinliği görmek açısından öneme haizdir. Çağdaş kuramlardan göstergibilimin ana teması anlam arayışıdır. Kurama göre insan, bilincinde olsun yahut olmasın bir işaretler evreninde, onlarla birlikte yaşam sürer. Onun çevresinde, soyut veya somut tüm nesnelere işaret ettiği bir anlam dünyası vardır. Bu çalışmada, Saim Sakaoğlu'nun danışmanlığında hazırlanmış, Mehmet Özçelik'in "Afyonkarahisar Masalları Üzerine Bir Araştırma" adlı doktora tezinden alınan "Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız" masalı, göstergibilim ekseninde incelenip çözümlenmiştir. İnceleme sürecinde, öncelikle göstergibilim hakkında temel bazı bilgiler verilmiş ve temel kaynaklara atıflar yapılmıştır. Masal, altı kesit hâlinde işlenmiş ve bir bölümde masalın mantıksal-anlamsal düzeyi ortaya konmuştur. Her başlıkta, disiplinlerarası bir bakış açısı ile masalda Türk aile yapısını yansıtan öğeler ve anlamları irdelenmiştir. Neticede ise tüm bu öğelerin yekûnunun oluşturduğu anlam coğrafyası ortaya çıkarılmış, katmanlar arası ilinti gösterilmiş, kişi-uzam ve zaman bağlamında derin anlam analizi yapılarak öneriler sıralanmıştır.

Anahtar kelimeler: Göstergibilim, Afyonkarahisar Masalları, Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %4

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 30.05.2024-**Kabul Tarihi:** 20.08.2024-**Yayın Tarihi:** 21.08.2024; DOI: <https://zenodo.org/record/13337711>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr. Öğr. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Rektörlük, Türk Dili Bölümü / Lect. Dr., Kilis 7 December University, Rectorate, Department of Turkish Language (Kilis, Türkiye), atasevermuhammet@gmail.com, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-9633-8297> **ROR ID:** <https://ror.org/048b6qs33>, **ISNI:** 0000 0004 0399 5672 **Crossref Funder ID** 100018957

Semiotic Analysis Of “Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız” Tale³

Abstract

Examining literary texts through the lens of contemporary theories and reevaluating them from alternative perspectives is crucial for uncovering the profound layers within these cultural expressions. Semiotics, a key contemporary theory, centers on the exploration of meaning. According to this theory, whether consciously or unconsciously, individuals navigate a universe of signs and coexist with them. Surrounding us is a realm of meaning signaled by both abstract and concrete objects. This study delves into the fairy tale "Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız" extracted from Mehmet Özçelik's doctoral thesis titled "A Research on Afyonkarahisar Fairy Tales" supervised by Saim Sakaoğlu. The analysis is conducted through the Semiotics framework, providing insights into the intricate web of meaning within the narrative. During the analysis process, an introductory overview of semiotics was initially provided, alongside references to foundational literature. The narrative underwent a comprehensive examination delineated across six distinct sections, culminating in the explication of its logical-semantic underpinnings within a dedicated segment. Each section scrutinized elements emblematic of the Turkish familial paradigm, approached through an interdisciplinary lens. Ultimately, a holistic portrayal of the narrative's semantic landscape emerged, elucidating the interconnectedness between its constituent layers. Subsequently, an in-depth analysis ensued, contextualizing the narrative's meanings within the framework of temporality and spatiality, followed by the enumeration of suggestions.

Keywords: Semiotics, Afyonkarahisar Tales, Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız.

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.
Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.
Funding: No external funding was used to support this research.
Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.
Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.
Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 4
Ethics Complaint: editor@rumelide.com
Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 30.05.2024-**Acceptance Date:** 20.08.2024-
Publication Date: 21.08.2024; **DOI:** <https://zenodo.org/record/13337711>
Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Tarihçesi eski Yunan filozofları Eflatun ve Aristoteles'e kadar götürülebilecek ve bizdeki ilk ciddi tezahürü ise görünenin arkasındaki görünmeyene ulaşmaya çalışan ve deruni anlam arayışı içerisinde olan Mevlâna Celâleddin-i Rûmî'ye uzanan (Erkman Akerson, 2005: s.49-56) göstergebilim, genel anlamı ile göstergelerle ilgilenen bilim dalı (Kalkan Kocabay, 2008: s.13) olarak tanımlanırken; ikonik, dizinsel ve simgesel (Eagleton, 2011: s.113) olmak üzere üç farklı temel göstergeden bahsedilebilir. "Semiotics" yahut ülkemizde daha çok bilinen adıyla göstergebilime göre "gösterge" ise gösteren ve gösterilenin bileşkesidir.

Ferdinand de Saussure'ün anlam arayışı neticesinde "Cours de Linguistique Generale" (Genel Dil Bilim Dersleri) (Uçan, 2006: s.83) ile ortaya attığı görüşlerden yola çıkarak Hjelmslev ve Algirdas Julien Greimas'ın geliştirip kuram hâline getirdiği göstergebilim⁴, tüm dünyada olduğu gibi 20. yüzyıl sonlarında ülkemizde de birçok araştırmacı ve yazarı etkilemiştir.

Greimas, edebi metinlere sadece şekil ve kurgu olarak bakmayıp metinlerin anlam ve yananamlarını göstermeye çalışmıştır. Edebî⁵ metinlerin tamamında, ana ve kolektif bir anlam çizgisi olduğunu savunan (Erkman Akerson, 2015: s.177) A. J. Greimas'ın amacı, insan için dünyanın ve insanın anlamını ortaya çıkarmaktır (Uçan, 2006: s.84). Netice olarak subjektif yorumların yerine, objektif genel bir çıkarım hedefleyen göstergebilim, Rifat'ın deyimiyle araştırmacının aklına eseni söylememesi için kurulan ve geliştirmekte olan bilimsel bir tasarıdır (2007: s.20).

Göstergebilimi diğer bilim dallarından ayıran özelliklerin başındaysa bir metindeki anlamların üretiliş süreçlerini yeniden oluşturma, anlam katmanlarını yeniden yapılandırma, anlam kuruluşlarını yeniden yaşama, yeniden anlamlandırma çabası gelir (Rifat, 2009: s.132). Bu anlamlandırma çabası, anlatı çözümlemesi⁶ ile birlikte kesitleme kavramını ortaya çıkarmaktadır. Çözümlemede elde edilen kesitleme, metnin anlam kavşaklarını gösterecek olan okuma birimlerine ayrılması (Ergeç, 2012: s.55) anlamına gelir. Doğrulanmış kesitleme ölçütleri ise basımsal ayrılığa göre kesitleme, zamansal ayrılığa göre kesitleme, uzamsal ayrılığa göre kesitleme, kişi ayrılığına göre kesitleme ve mantıksal ayrılığa göre kesitlemedir (Rifat, 2007: s.104). Göstergebilimci ise yeni bir tür dilbilimcidir. Yalnızca sözcüklerle, sözcüklerin yayımlarıyla, resimle, tümceyle, eğretilenle ve düzdeğişmeceyle ilgilenmez, tüm bunları içine alanla, onu biçimlendirenle, kısacası söylemlerle, eylem içindeki dille ilgilenir (Eziler Kıran, 2009: s.15).

Felsefe, mantık, dilbilim ve yazın ile ilişkisinden söz edebileceğimiz göstergebilim; önceleri yazıya geçirilmiş metinlere daha çok odaklanırken, imgelerin fazlasıyla önemsendiği günümüzde halkın sözlü yaratmalarına da eğilmek durumunda kalmıştır (Günay, 2013b: s.68-74,99-102). Bu bağlamda, Türk Halk Edebiyatının inceleme sahasına giren halkın sözlü mahsulleri yahut yaratmaları, Semiotik açıdan incelenmeye değer metinler⁷ olmuştur.

Söz konusu halkın kültür kodlarını taşıyan sözlü yaratmalar olunca, akla ilk gelecek isim şüphesiz Vladimir Propp'tur. Esasen kuralcı dil incelemelerini yıkararak yerine bilimsel dil incelemelerini getirmeye çalışan Saussure'ün -bu çalışmaya da kaynaklı eden tür- masaldaki karşılığı olan Propp'un

⁴ Gösterge, Gösterge Modelleri ve diğer araştırmacıların "Semiotics" hakkındaki görüşleri için bk. Hitchcock, 2015: s.63-70,183-197,241-247,261-267; Zima, 2015: s.169-204; Karaman, 2017: s.25-36; Doğan, 2021: s.17-42.

⁵ Göstergebilim ile Edebiyat ilişkisi için bk. Kula, 2012.

⁶ Metin Çözümlemesi hakkında detaylı bilgi ve uygulamalar için bk. Günay, 2013a.

⁷ Folklor ve göstergebilim ilişkisi, Türk Halk Edebiyatı mahsullerinin bu bağlamda çözümlendiği çalışmalar için bk. Korkut, 2015: s.74-83; Langlois, 2019: s.504-515; Özkan Kunduracı, Avcı, 2020: s.26-47.

ana hedefi; yüzeysel olarak tüm masalarda var olan çok çeşitliliği ve çok renkliliğin altında yatan, masalların tamamında eş olabilecek işlevsel birimleri tespit edip halk masallarının anlatı iskeletini düzene koyan değişmez kanunları belirlemektir (1985: s.4,6).

Propp’un amacı ekseninde, renkli ve çeşitli olanın arka planında yer alan gize ulaşma bağlamında; Saussure’ün gelenekten ödünç aldığı “gösterge” kavramını başlı başına metafizik olarak kabul eden ve onunla ilişkilendiren Derrida’nın (1994: s.29,32) savından yola çıkılırsa masal metni; örtük, gizli ve söylenemez olanın dışavurumudur. Zira halk, her sözünü açık beyan etmemiş/edememiş; saygı, utanma, korku ve sair sebeplerden ötürü hülasa kültür kodları gereği dillendirilemeyecek konuları da söz konusu mahsullerde görülebileceği üzere; dolaylı yoldan, kırmadan, kızdırmadan belki kızarmadan aktarmannın yolunu bulmuştur.

Türk masallarının açık veya kapalı anlatımları ile derin anlamına inilmeden, herhangi bir söylem analizine tabi tutulmadan, yalnızca yüzeysel manada yapılan incelemeler kıymetlidir. Ancak metnin derinliğinde yatan anlamlara ulaşan çalışmaların eksikliği, Türk kültürünün deruni anlamlarıyla tam manasıyla analiz edilmesinin önüne geçmektedir.

Bahsi geçen sebepten ötürü bu çalışmada, sözlü kültürden derlenmiş, toplumsal ve etik değerleri aktarma aracı olarak da kullanılan bir masal metni -Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız- temelde anlatsal göstergibilime göre analiz edilmiş, masalın çeşitli tarafları açığa çıkarılmıştır.

Masalın Bir Arzu ile Başlaması (1. Kesit)

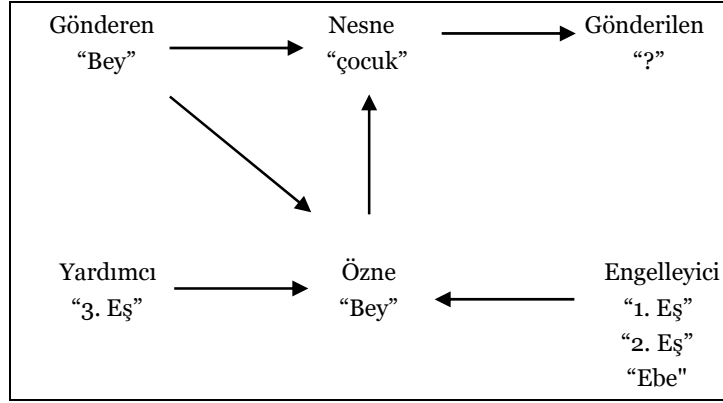
Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız masalı; Türk sözlü anlatılarının, özellikle destan, hikâye ve masal metinlerinin başlangıç motiflerinden⁸, problem durumlarından birisi ile başlar: çocuksuzluk.⁹ Masalın giriş formellerinin -“Bir varmış, bir yokmuş... Çok söylemesi günahmış.” (Özçelik, 1993: s.598)- hemen ardında bir beyin, çocuk özlemi ile birinci, ikinci ve akabinde üçüncü bir kadın ile evlendiği görülür: “Vaktin birinde bir bey varmış. Bey, birinci evlendiği hanımından çocuğu olmadığı için ikinci defa evlenmiş. Yine çocuğu olmayınca üçüncü defa evlenmiş.” (Özçelik, 1993: s.598).

Türk destan, hikâye ve masalarında çocuğun olmaması¹⁰ yahut çocuksuzluk ciddi problem bir durumdur. Türk halk anlatılarında özellikle çocuksuzluk sorunu veya çocuk özlemi ile girilen sözlü anlatılar önemli bir çokluk arz eder. Zikredilen problem durum aşılmadan metin düğümlenecek, masal yahut sözlü anlatı başlayamayacaktır. Türü ritüeller ve uygulamalar eşliğinde talep edilen ise ekseri erkek çocuktur. Çocuğun eksikliği bilhassa baba için elem veren, dayanılmaz bir durumdur.

⁸ Motif kavramı için bk. Sakaoğlu, Karadavut, 2011.

⁹ Türk halk anlatılarında çocuksuzluk motifi için bk. Yıldız, 2009: s.76-88; Çobanoğlu, 2011: s.341.

¹⁰ Türk masalları üzerine detaylı bilgi ve analizler için bk. Saussey, 1952: s.38-76; Boratav, 1969: s.395-432; Günay, 1975; Kunos, 1978: s.89-114; Şimşek, 1990; Köksel, 1995; Sakaoğlu, 2007.

Tablo 1: Eyleyenler Şeması - I

Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız masalında beyin, üçüncü eşinin hamile kalması masalda var olan problem durumun yakın zamanda ortadan kalkacağını gösterir. Beyin üçüncü eşi, eksikliği hissedilen, hedef nesneye -çocuk- ulaşmak için bir yardımcıdır.

Propp'a göre, birçok masal burada olduğu gibi bir nesneye -çocuk- duyulan gereksinim ile başlar ve çoğu masalda ilk kesit ve ilk işlev budur (Erkman Akerson, 2005: s.137). Propp'un kurgu şemasına¹¹ göre başlangıç durumu yani serim, saptadığımız bu birinci kesittir. Gerilim ve düğüm unsurlarını ortaya çıkaran ve şemadaki eksiklik de "çocuk"tur.

1. kesitin anlatı izlencesinde bey (Ö1), koşullandırıcı bir görev üstlenen gönderici konumunda yine kendisidir. Bey (Ö1), kendi iç sesini dinler ve eyletim aşaması gerçekleşir. Bey (Ö1), bu kademedan sonra yapma edincini kazanarak edinç evresine geçer. Edim aşamasında beyin (Ö1), "çocuk sahibi olmak" değer nesnesini gerçek kılmak için verdiği çaba birinci ve ikinci eşi tarafından engellenir.

Beyin üçüncü eşinin çocuk doğuracak olması birinci ve ikinci eşi telaşlandırır. Zira üçüncü eş, beye çocuk verebilirse ikisi de gözden düşecektir: "Bu kadın doğurursa bu evde bize yer yok." (Özçelik, 1993: s.598).

Birinci eşin, ikinci eşe ve akabinde ikisinin üçüncü bir eşe itiraz etmemesi dikkate değer bir durumdur. Lakin üçüncü eşin hamile olması ve beye çocuk verecek olma ihtimali dahi ilk iki eşi kışkırtmak ve endişeye sevk etmek için yeter bir husustur: "Üçüncü karısı hamile kalınca öbür karıları bunu kıskanmışlar." (Özçelik, 1993: s.598). Beye çocuk verecek olmanın Türk fikriyatı açısından anlamı; değer ve toplumsal kabul yoluyla kimlik kazanmak demektir. Zira Türklere yahut diğer milletlerde farklı statü, kıymet ve rollere giren çocuk, üzerine atfedilen çeşitli manalarla hemen tüm kolektif zorunlu oluşumlar için temel manada istikbal vadetmektedir. Benzer biçimde çağımızda uygulanan pratik ve ritüellerden de anlaşılacağı üzere çocuk; iktidar ve nüfuz elde etmenin yanı sıra ebeveynlerin kültürel kimliğini güçlendiren, neslin sürekliliği adına da kayda değer, yadsınamaz güçlü bir öğedir (Maden, 1991: s.217). Çocuk vasıtasıyla zikredilen iktidar ve güçlü bir kimlik kazanıp etki alanını genişletmek -incelenen masal metninde olduğu gibi- sadece baba için değil, eşine çocuk verebilen kadının¹² mutlak iktidarı ve kimliği bakımından da dikkate değer bir hususiyettir.

"Beyin üçüncü karısı dokuz ay sonra altın saçlı bir oğlanla altın saçlı bir kız dünyaya getirir." (Özçelik, 1993: s.598). Birinci ve ikinci eş, çocukları yok etmek için bir ebe ile anlaşır. Çocukları annelerine hiç göstermeden, bir sandık içerisinde denize bırakması için ebeye verirler ve annenin kucağına bir kedi ve

¹¹ Şema için bk. Erkman Akerson, 2005: s.138.

¹² Türk masallarında kadının konumu ile ilgili bk. Şen, 2008; Sadıç, 2008.

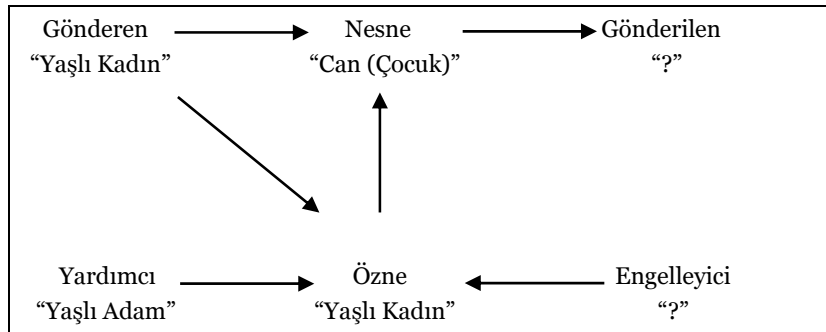
bir köpek yavrusu koyarlar. Eve gelen beye; “Sen bir beysin, ama senin karı kedi ve köpek eniği doğurdu.” (Özçelik, 1993: s.598) diyerek beyi kandırırlar. Eşine sinirlenen bey ise yaşadığı utançtan ötürü; kadını gelip geçenin yüzüne tükürmesi için bir gübrelige gömdürerek cezalandırır.

Bir sandık, sepet yahut sal ile çocuğu; denize, nehre bırakma motifi, birçok kültürde olduğu gibi Türk kültüründe de yer alır.¹³ Çocuk ekseriyetle; çocuktan kurtulmak-onu yok etmek, çocuğu türlü tehlikelerden korumak olmak üzere iki farklı amaçla suya bırakılır. Masalda karşımıza çıkan bir diğer motif ise bebeklerin yerine türlü hayvanatın yavrusunu koymaktır. Bu vesile ile doğum yapan kadın, eşi, ailesi ve toplumun gözü önünde küçük düşürülür.

Metinde çocukların altın saçlı olması, akla ilk gelen fiziksel manasının dışında; uzun bir süredir beklenen, ilk iki eşte muradına eremeyen babanın ve toplumun gözünde özlenen çocuğun değerini; doğum haberinde öncelikle oğlanın zikredilmesi ise masal anlatıcısının¹⁴ ağzından kolektif bilinç altının erkek çocuğu, sosyolojik manada, oturttuğu konumu gösteriyor olabilir.

Yaşlı Balıkçı ve Karısının Çocukları Büyütmesi (2. Kesit)

“Beyin adamları kadını gömedursunlar, biz gelelim çocuklara.” (Özçelik, 1993: s.598) geçiş formeli ile birlikte, masal anlatıcısı ikinci bir olay örgüsü kurmaya başlar. O sırada deniz kenarında oturan yaşlı balıkçı ve karısı deniz ortasında parlayan sandığı fark ederler. Balıkçının karısı: “Can ise benim, mal ise senin!” (Özçelik, 1993: s.598) der. Yaşlı adam sandığı kıyıya çeker. Sandığı açtıklarında kız ve oğlanı gören iki ihtiyar çok mutlu olur ve çocukları dağ başındaki evlerine götürürler. Günler geçer çocuklar büyür, önce dede sonra nine ölünce çocuklar yalnız kalır. Oğlan av, kız ise halı dokuma ile meşgul olur.

Tablo 2: Eyleyenler Şeması - II

2. kesitin anlatı izlencesinde yaşlı kadın (Ö2), koşullandırıcı bir görev üstlenen gönderici konumunda yine kendisidir. Yaşlı kadın kendi iç sesini dinler ve eyletim evresi gerçekleşir. Yaşlı adam, değer nesnesi olan cana (çocuk) ulaşmak için bir yardımcıdır. Bu kesitte yaşlı kadın değer nesnesini elde eder.

İzlencenin başlangıcında şu durum söz konusu idi: [Ö2 V N]¹⁵. Yani başlangıçta özne değer nesnesinden ayrıdır.

Sonuç durumunda ise şu durum söz konusudur: [Ö2 ∧ N]¹⁶. Özne, anlatının başında değer nesnesinden

¹³ Türklerde su kültü ve tesiri için bk. İnan, 1998: s.253-259; Günay, Güngör, 2009: s.77-78; Roux, 2011: s.143-147; Ögel, 2014: s.407-538.

¹⁴ Türk masal anlatıcısının tarihi, kültürel serüveni için bk. Ergun, 2014: s.33-45.

¹⁵ (Ö2, özne konumunda olan “yaşlı kadın”; N, “can”; V, ayrışımı temsil etmektedir.)

¹⁶ (Ö2, özne konumundaki “yaşlı kadın”; N, “can”; ∧, birleşimi temsil etmektedir.)

ayrı iken anlatının sonunda değer nesnesiyle beraberdir. Öz istediği değer nesnesine kavuşur.

2. kesitte, ilerleyen yaşlarına rağmen balıkçı ile karısının çocuklarının olmaması ve sandıkta çocukları gördüklerinde çok sevinmeleri, masal tekniği ve Türk kültürü açısından öneme haizdir. Çünkü özellikle destan, hikâye ve masalarda ilerleyen yaşlarına rağmen çocuk sahibi olamayan kimseler bu dertten mustarıptır. Söz konusu motifin işlenmesi, yaşlı kadın ile adamın çocukları bulunca çok sevinmeleri, çocuksuzluk temi ekseninde burada bir alt metin olarak görülebilir. Ayrıca üvey evlat yahut evlatlık edinme müessesinin de Türk kültüründeki varlığı anlatıda kendisine yer bulmuştur.

Balıkçının yaşlı karısının; "Can ise benim, mal ise senin" (Özçelik, 1993: s.598) demesi; Türk ailesinde, kadının çocukları doyurma, büyütme, yetiştirme rollerini; erkeğin ise güç ve meta gerektirecek sair işlerle evin geçiminden sorumlu olduğunu hatırlatır.

Ağabeyin av, kız kardeşinin halı dokuma işi ile meşgul olması da paralel biçimde toplumun cinsiyetlere¹⁷ tayin ettiği ödevler ile yakından alakalıdır. Çocuğa yüklenen bu ve benzeri rol ve sorumlulukların çeşitliliği, toplumsal cinsiyet tanımlamalarında biyolojik esaslı görülse de kimi antropolog ve sosyologlar için zikredilen farklılık biyolojik odaklı olmanın yanı sıra (Giddens, 2013: s.505); ekonomik (Kottak, 2008: s.461-462) ve sosyal (Yaşın Dökmen, 2012: s.23) bazı realitelere de bağlıdır.

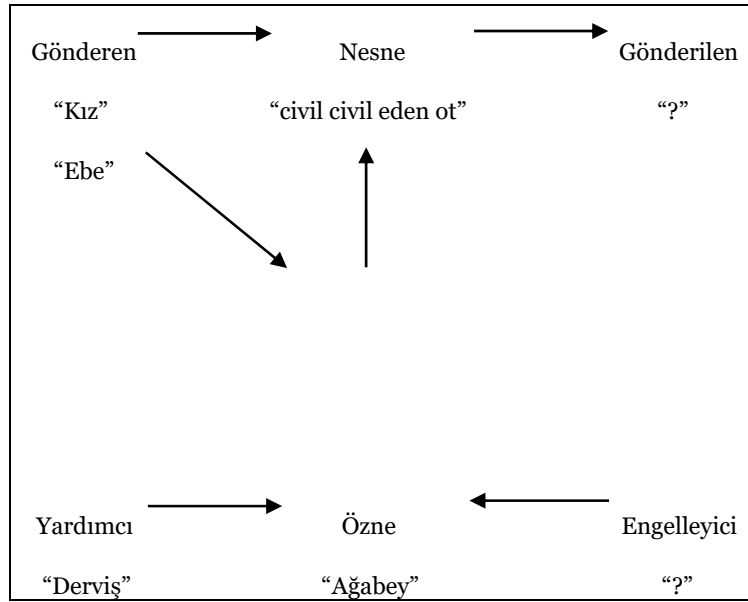
Birinci ve İkinci Eşin Ebe ile Beyin Oğluna Tuzak Kurması (3. Kesit)

Çocukların sağ olduğunu bir şekilde öğrenen beyin karıları, ebeyi, oğlamı tuzağa çekmesi için çocukların yaşadığı dağ evine gönderir. Oğlan avda iken evde halı dokuyan kıza yanaşan ebe, onun can sıkıntısını öne sürer ve abisinden sıkıntısının geçmesi için "civil civil eden otu" (Özçelik, 1993: s.599) istemesini söyler. Bu ot sayesinde kıızı, can sıkıntısının geçeceğine inandırır.

Akşam avdan dönen ağabey, kız kardeşinin kendisine neden küstüğünü sorgulayınca; kardeşi can sıkıntısını dile getirir ve ağabeyinden "civil civil edecek otu" ister. Kardeşi için "Kaf dağının arkası"na (Özçelik, 1993: s.599) dahi seve seve gideceğini söyleyen ağabey, otun yerini -"Periler padişahının bahçesinde" (Özçelik, 1993: s.599)- öğrenir ve yola koyulur.

Yolda bir derviş ile karşılaşan ağabey, dervişin anlattıklarından kendilerine bir düşmanın tuzak kurduğunu anlar. Ancak kardeşi için yolundan dönmeyeceğini; "Evlat bulunur da kardeş bulunmazmış. Kardeşim için canım feda." (Özçelik, 1993: s.600) ifadesinden anlarız. Yoluna dervişin tavsiyelerini dinleyerek devam eden ağabey; periler padişahının bahçesinin girişinde kan akan çeşmeden bir avuç içer, irin akan çeşmeden abdest alır, iki rekât namaz kılar, bahçeden içeriye girip otları alır ve arkasına bakmadan çıkar. Böylelikle taş kesilmekten kurtulur. Aç ve susuz geçen günlerin ardından evine varan oğlan, otları kardeşine verir.

¹⁷ Toplumsal cinsiyet kavramına bakışlar için bk. Hitchcock, 2015: s.159-166,233-239.

Tablo 3: Eyleyenler Şeması – III

Propp’un şemasına göre, gerilim ve düğüm unsurlarını ortaya çıkaran, şemadaki eksiklik ve zafer neticesinde elde edilen nesne “civil civil eden ot”tur.

3. kesitte eyleyenler şemasında öznenin göndericisi somuttur. Ağabey (Ö3), kız (Ö4) ve ebe (Ö5) tarafından değer nesnesini elde etmesi için uzamını değiştirmeye yöneltilir. Kız (Ö4) ve ebe (Ö5), ağabeyin (Ö3) eyleme geçmesinde onu etkileyip üzerinde yönlendirici rol üstlendiği için eyleten öznedir.

Ö3’ün değer nesnesi olan “civil civil eden ot”u somuttur. Ö3’ün harekete geçmesi kız ve ebe tarafından tetiklendiği için Ö4 ve Ö5, gücül (eyletilen) öznedir. Aynı zamanda Ö3, edim aşamasında eylemi gerçekleştiren olduğu için de gerçekleştirci öznedir.

Ö3’ün değer nesnesine ulaşmasındaki yardımcı derviştir. İzlenenin başlangıcında şu durum söz konusu idi: [Ö3 V N]¹⁸. Yani başlangıçta özne değer nesnesinden ayrılır.

Sonuç durumunda ise şu durum söz konusudur: [Ö3 Λ N]¹⁹. Özne, anlatının başında değer nesnesinden ayrı iken anlatının sonunda değer nesnesiyle beraberdir. Ö3 istediği değer nesnesine kavuşur.

3. kesitte de toplumbilimsel olarak, erkek ve kız çocuğuna toplumun verdiği değer ve biçtiği rolleri görmek mümkündür. Sonraki kesitte de olduğu gibi, tuzığa çekilip öldürülmek istenen çocuğun ağabey olması beyin iktidarının devam etmesi ve çocuğun öz annesinin hak ettiği değeri görmesini engelleyebilmek içindir. Ayrıca kız çocuğuna farklı bir tuzak kurulmaması, feminen kimliği ile hayatını idame ettirmek için ağabeyine muhtaç olduğunu gösterir.

Ağabeyin üstü kapalı olarak anne-babasına işaret etmesi, kendilerini büyüten yaşlı balıkçı ve karısının asıl anne-babaları olmadığını bildiğine ve öz ebeveynlerinin bir yerlerde hâlâ yaşıyor olabileceğine inandığına işaret olabilir. “Evlat bulunur da kardeş bulunmazmış.” (Özçelik, 1993: s.600) sözü ise ailenin biyolojik işlevini gösterirken; Uruz’un ağzından, “Sen sağ ol kadın ana babam sağ olsun/ Bir

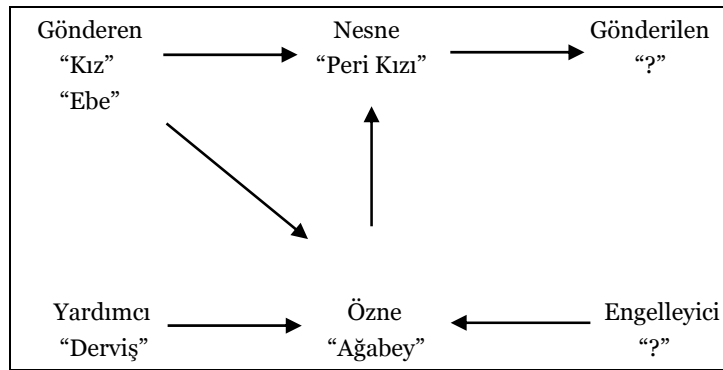
¹⁸ (Ö3, özne konumunda olan “ağabey”i; N değer nesnesi “civil civil eden ot”u; V, ayrışımı temsil eder.)

¹⁹ (Ö3, özne konumundaki “ağabey”i; N değer nesnesi “civil civil eden ot”u; Λ, birleşimi temsil eder.)

menüm gibi oğul bulunmaz mı olur.” (Ergin, 2014: s.108); “Big erenler esen olsa oğlı togar/ Sen esen ol anam esen olsun” (2014: s.170) sözlerini hatırlatır. Billhassa anne ve babanın, akabinde kardeşlerin varlığının -“Kardaşsuz Oğuzda tursam olmaz” (2014: s.227-228)- evladın sağ olmasından önemli olduğunun Dedem Korkut soylamalarında türlü tezahürlerini görürüz.

Ebenin İkinci Kez Beyin Oğluna Tuzak Kurması (4. Kesit)

Ağabeyin evde olmamasını fırsat bilen ebe, kızı kandırmak için yine gelir, bu defa da kızın can sıkıntısına “peri padişahının kızı”nın arkadaşlığının iyi geleceğini söyler. Eve gelen ağabey, bacasının kendisine yine küstüğünü görür, sebebini sorar. Kız, ağabeyine ebenin kendisine öğrettiği biçimiyle isteğini iletir; “Bana arkadaş olarak peri padişahının kızını getir. Onunla birlikte hem halı dokuruz hem konuşuruz.” (Özçelik, 1993: s.600). Oğlan yine yollara düşer, aynı tehlikeleri bir defa daha dervişin verdiği öğütlerle aşar ve peri padişahının kızını, periler ülkesinden çıkarır.

Tablo 4: Eyleyenler Şeması – IV

4. kesitte eyleyenler şemasında öznenin göndericisi somuttur. Ağabey (Ö3), kız (Ö4) ve ebe (Ö5) tarafından değer nesnesini elde etmesi için uzamını değiştirmeye yöneltilir. Kız (Ö4) ve ebe (Ö5), ağabeyin (Ö3) eyleme geçmesinde onu etkileyip üzerinde yönlendirici rol üstlendiği için eyleten öznedir.

Ö3’ün değer nesnesi olan “peri kızı” somuttur. Ö3’ün harekete geçmesi kız ve ebe tarafından tetiklendiği için Ö4 ve Ö5, gücül (eyletilen) öznedir. Aynı zamanda Ö3, edim aşamasında eylemi gerçekleştiren olduğu için de gerçekleştirici öznedir.

Ö3’ün değer nesnesine ulaşmasındaki yardımcı derviştir. İzlenenin başlangıcında bu durum söz konusu idi: [Ö3 V N]²⁰. Yani başlangıçta özne değer nesnesinden ayrıdır.

Sonuç durumunda ise şu durum söz konusudur: [Ö3 ∧ N]²¹. Özne, anlatının başında değer nesnesinden ayrı iken anlatının sonunda değer nesnesiyle beraberdir. Ö3 istediği değer nesnesine kavuşur. Değer nesnesine kavuşan Ö3 onurlandırıcı sınamada başarılı olur.

Propp’un şemasına göre, anlatı burada yinelenir. Gerilim ve düğüm unsurlarını ortaya çıkaran, şemadaki eksiklik ve zaferin neticesinde elde edilen nesne ise “peri kızı”dır. Kahraman üçüncü ve dördüncü kesitte bir yardımcı -derviş- ve bir yasakla -periler padişahının bahçesine/periler ülkesine girme- karşılaşır, serüveni için bilgi ile donatılır, yasağı çiğner. Neticede kahraman her iki kesitte de

²⁰ (Ö3, özne konumunda olan “ağabey”i; N değer nesnesi “peri kızı”ı; V, ayrışımı temsil eder.)

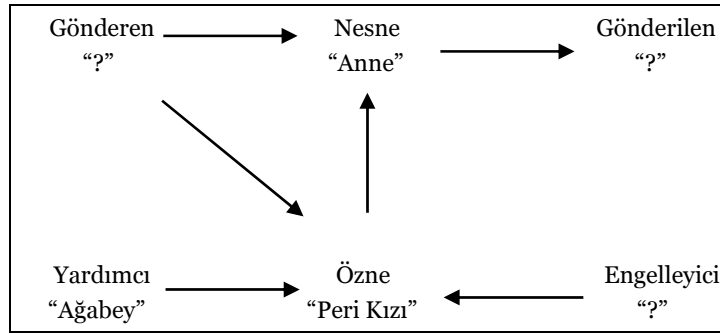
²¹ (Ö3, özne konumundaki “ağabey”i; N değer nesnesi “peri kızı”nı; ∧, birleşimi temsil eder.)

eksikliği giderecek nesne/varlığı -civil civil eden ot, peri kızı- bulmuş olarak geri döner.

Peri padişahının kızının masala dahil edilmesi, ağabey için arka plânda bir evlilik hazırlığı olarak görülebilir. Masal kahramanı dolaylı da olsa çeşitli zorlukları aşarak müstakbel eşine kavuşur.

Gerçeklerin Anlaşılması (5. Kesit)

Evine dönmek için peri kızı ile yola düşen ağabey, beyin ülkesinden geçerken perişan bir hâlde gübreler içerisinde gömülü bir kadın görür. Oğlan da olanları işitince -köpek ve kedi eniği doğurmuş- kadının yüzüne tükürür. Kadının hâline acıyan peri kızı, üvey annelerinin kurdukları düzeni, yaptığı fenalıkları anlatınca oğlan; annesini çıkarır, temizler, giydirir, yanına alıp beraberce evlerine götürür.

Tablo 5: Eyleyenler Şeması – V

5. kesitte eyleyenler şemasında peri kızının (Ö6), değer nesnesi olan “anne” somuttur.

Ö6’nın değer nesnesine ulaşmasındaki yardımcı ağabeydir. İzlenenin başlangıcında bu durum söz konusu idi: [Ö6 V N]²². Yani başlangıçta özne değer nesnesinden ayırıdır.

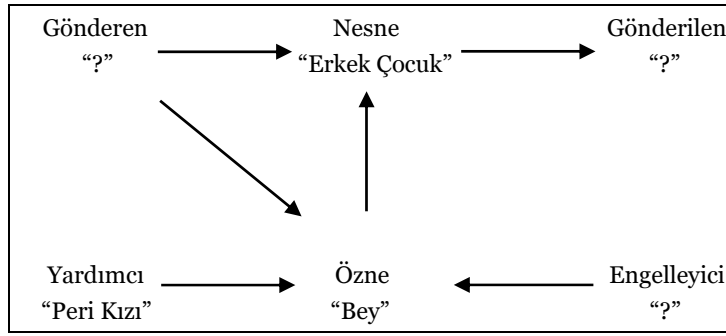
Sonuç durumunda ise şu durum söz konusudur: [Ö6 ∧ N]²³. Özne, anlatının başında değer nesnesinden ayrı iken anlatının sonunda değer nesnesiyle beraberdir. Ö6 istediği değer nesnesine kavuşur. Değer nesnesine kavuşan Ö6 onurlandırıcı sınamada başarılı olur.

Ceza ve Ödül (6. Kesit)

Kadının oradan kaybolduğunu adamlarından haber alan bey, oğlanı huzuruna çağırır. Peri kızının engellemesi ile oğlan huzura gelmeyince bey, adamları ile birlikte oğlanın yanına gider. Peri kızının basit örneği ile -ölü horozların darı yiyemeyeceği- gerçeği anlayan bey, ebe kadın ve diğer hanımlarını cezalandırır, karısı ve çocuklarını saraya getirir. Oğlunu, kırk gün kırk gece düğün yaparak peri kızı ile evlendirir.

22 (Ö6, özne konumunda olan “peri kızı”nı; N değer nesnesi “anne”yi; V, ayrışımı temsil eder.)

23 (Ö3, özne konumundaki “peri kızı”nı; N değer nesnesi “anne”yi; ∧, birleşimi temsil eder.)

Tablo 6: Eyleyenler Şeması – VI

6. kesitte eyleyenler şemasında beyin (Ö1), değer nesnesi olan “erkek çocuk” somuttur.

Ö1’in değer nesnesine ulaşmasındaki yardımcı peri kızdır. İzlenenin başlangıcında şu durum söz konusu idi: [Ö1 V N]²⁴. Yani başlangıçta özne değer nesnesinden ayrıdır.

Sonuç durumunda ise şu durum söz konusudur: [Ö1 ∧ N]²⁵. Özne, anlatının başında değer nesnesinden ayrı iken anlatının sonunda değer nesnesiyle beraberdir. Ö1 istediği değer nesnesine kavuşur.

Propp’un şemasına uygun biçimde ortaya çıkarma, çözüm ve mutlu son olan bu kesitte; kahraman ödüllendirilir, peri kızı ile evlendirilir.

Peri kızının beş ve altıncı kesitlerde olayları aydınlatan akıl olması, Türk halk anlatılarında “akıllı eş, abla, anne, nine, teyze, hala” örnekleri ile uyuşur. Anlatılarda çoklukla çıkmaza düşen erkek, kadınların yol göstermesi ile tuzaklardan kurtulur, amacına ulaşır. Toplumsal kabul, onun feminen karakterde iken zayıflığına işaret etse de kadın, bu masalda da olduğu gibi zekasıyla ciddi refleksler göstererek, anlatının akışında, düğümlerin çözülmesinde etkin bir rol üstlenir.

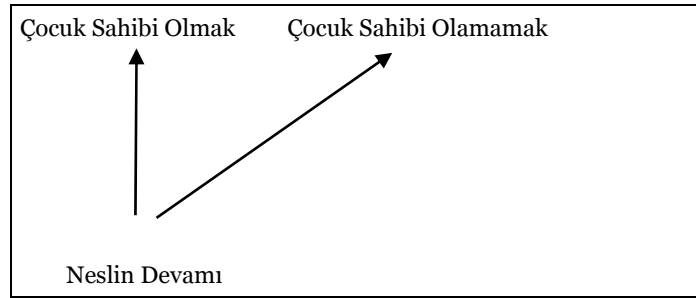
Gerçekler ortaya çıkınca suçlular cezalandırılıyor; ama suçsuzluğu ispatlanan eş ve kızın bey tarafından sadece saraya getirildiğinden bahsediliyor. Onlara herhangi bir ödül verilmiyor ve eşten özür dilenmiyor. Bu da bize kadının başat rolünün doğurmak, doyurmak, büyütme olduğunu gösteriyor. Karşıt bir bakış açısı ile ağabey -bir cümle ile de olsa- peri kızı ile şaşaalı bir tören ile muradına, maksuduna kavuşturuluyor. Çünkü neslin ve iktidarın devamlılığı adına kahramanın kendi ailesini kurmasının gerekliliğine inanılıyor. Öyle ki “kırk gün kırk gece düğün” sık kullanılan masal sonu formellerinden birisi oluyor.

Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız Masalında Mantıksal Anlamsal Düzey

Çocuk sahibi olduğu için neslinin devamını sağlayarak onurlandırıcı sınamada başarılı olan beyin dönüşümü şu şekilde şemalaştırılabilir:

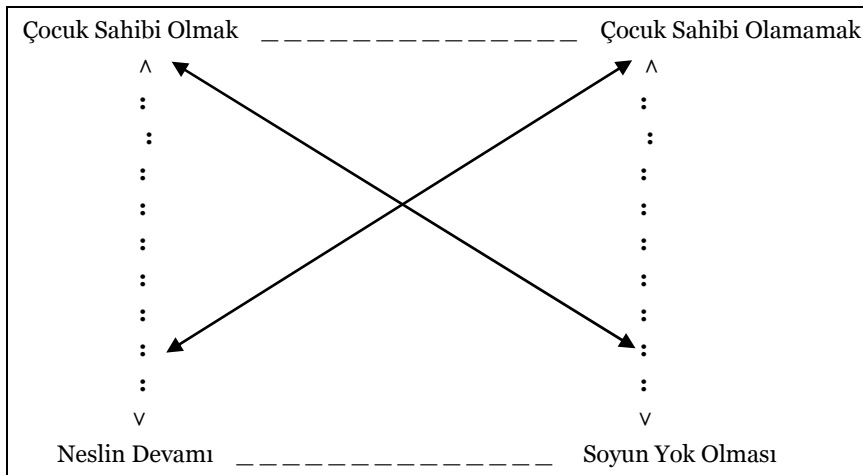
24 (Ö1, özne konumunda olan “bey”i; N değer nesnesi “erkek çocuk”; V, ayrışımı temsil eder.)

25 (Ö1, özne konumundaki “bey”i; N değer nesnesi “erkek çocuk”; ∧, birleşimi temsil eder.)

Tablo 7: Dönüşüm Şeması

Masal genel olarak çocuk sahibi olup neslin devamını sağlayabilmek üzerine kuruludur. Masaldaki en büyük çatışma, beyin, çocuk sahibi olarak soyunu devam ettirmesi veya çocuk sahibi olamayarak soyunu devam ettirememesidir. Türk halk anlatılarının kahir ekseriyetinde karşılaşılan ve bazen de ana sorun olarak anlatıyı düğümleyen bu problem durum, Yıldız'a göre boy beyinin faniliği karşısında, sonraki nesil için milletin bekasını sağlayacak bir başın dünyaya gelip gelmeyeceğidir. Zira sonraki kuşak için bir halefin yokluğu, toplumun bekası için ciddi bir tehdittir (2018: s.82).

Masalın derin yapısında belirtilen gerçekler ortaya çıkarıldıktan sonra, anlatıdaki karşıtıklardan faydalanarak göstergebilimsel dörtgeni²⁶ şu şekilde oluşturabilir ve inceleyebiliriz:

Tablo 8: Göstergebilimsel Dörtgen²⁷

Altı ana kesit biçiminde incelemeye çalıştığımız bu masalda, netice itibari ile elde ettiğimiz bu göstergebilimsel dörtgen, aslında toplumun bilinç altı ve üstünde yaşadığı çatışmayı bir masal anlatıcısının ağzından bizlere sunmaktadır. Bir olmanın, diri olmanın ve çok olmanın önemsendiği göçer evli Türk boylarından günümüze değin devam eden ve belki de gelecek nesilleri de etkisi altına alacak olan bir düşünce sistematiği içerisinde; Türk'ün ülküsüne giden yolda onu koruyacak, kollayacak, iktidarı devralacak, neslin devamlılığını sağlayacak bir erkek evlat sahibi olma fikri -Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız masalında olduğu gibi- bazen örtük bazense açık bir biçimde, merkez bir konumda yer alır. Sosyolojik olarak ailenin biyolojik işlevi, tam da bu sebepten fazlası ile önemsenir. Evlilik akabinde çocuk sahibi olma, ona bağlı inanış ve ritüeller, Türk'ün modern dünyada dahi sosyal hayatını kuşatmış haldedir. Doğumundan ölümüne kadar hayatının türlü safhaları kutlanan, hususen erkek çocuk ise

²⁶ Göstergebilimsel Dörtgen hakkında detaylı bilgi için Erkman Akerson, 2005: s.144-153.

²⁷ Göstergebilimsel dörtgende, "-----" sembolü karşıtlık, "<.....>" sembolü içirme, "↔" sembolü çelişkinlik ifade eder.

arzulanan ve beklenendir. En veciz ifadelerini Dede Korkut boylarında gördüğümüz; çocuğu olmayanların Allah Teala tarafından kınandığı ve toplumun da onları kınayacağı-kınaması gerektiği (Ergin, 2014: s.78), istenmeyen kadınlara bedduanın çocuksuzluk üzerinden yapılması (2014: s.76-77), bunun türlü pratikler ile aşılmaya çalışılması (2014: s.164-165) gibi fiil ve düşünceler Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız masalındaki alt metin ile örtüdür.

Propp'un; halk masalı önceden planlanmış manzum bir kurgudur, asla kendisini bir gerçeklik olarak ortaya koymaz (1998: s.34) savında yola çıkarak; çocuk sahibi olmanın değeri, toplumun cinsiyetlere yüklediği ödev ve sorumluluklar, erkeğin gücü-kadının aklı temsil etmesi ve sair bağlamlarda²⁸; metinler üstü bir dil olarak kabul edilebilecek olan (Barthes, 1979: s.90) gösterge yahut gösterinin, iletilemeyenin iletilmesi (Debord, 1996: s.103) işlevini Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız masalında, masalın doğası gereği, örtük bir biçimde yerine getirdiğini gösterir.

Sonuç

Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız masalının anlatı düzeyinde, kesitleme işlemi ve anlatı izlencesinin ortaya konması; mantıksal - anlamsal düzeyinde ise masalda verilmek istenen mesajları açığa çıkarmanın amaçlandığı çalışmamızda, neslinin devamı ile soyunun yok olması ikileminde kalan bir beyin, düştüğü çıkmazdan kurtulmak için bir, iki hatta üçüncü kez evlendiği görülür. Bu da arzulanan nesnenin -erkek çocuk- toplumbilimsel manada ne kadar değerli olduğunu gösterir. Çocuk, yalnızca soyu sürdürme vasıtası değildir; aynı zamanda iktidar sahibi için gücünü sürdürme aracıdır. Bu davranış tarzı, beyin bencilce tutumunu yansıtmaz; aksine bir milletin hamisi olmadan bekasının tehlikeye düşeceğinin, tarih sahnesinde varlık gösteremeyeceğinin işaretidir. Türk destan ve hikâyelerinde çokça gördüğümüz bu senaryo, bu kez de bir masal metninde, üstü kapalı bir biçimde karşımıza çıkar. Masalda aynı tem, yaşlı balıkçı ve karısı üzerinden de işlenir.

Çocuğun değeri; birinci ve ikinci eşi -neticesi "kırk katır mı kırk satır mı" biçiminde formüle edilen- ciddi sonuçları olan bir hata yapmaya zorlar. Ulaşılmak istenen özne, o kadar kıymetlidir ki bu uğurda can dahi tehlikeye atılır, ölüm göze alınır. İlk iki eş, yaptıkları hatanın ortaya çıkmasından korktukları için ikinci akabinde üçüncü kez tuzak kurarlar; fakat başarılı olmazlar. Masal sonunda detay verilmeden kabahatlerinin karşılığı bey tarafından cezalandırılmak olur.

Masalda tuzağa çekilip öldürülmek istenen asıl çocuk erkektir. Çünkü erkek çocuk, beyin yegâne varisi, vekili konumundadır. Erkek çocuğun benzer bağlamda avlanması, kız çocuğun evde dokuma işi ile uğraşması, masal neticesinde affedilen annenin ve yıllar sonra yurduna dönen kızın akıbeti hakkında hiçbir bilgi verilmemesi de bize toplumsal cinsiyet rolleri açısından ciddi bilgiler verir. Erkek çocuğa, masal kurgusunda peri kızının bir eş olarak arka plânda hazırlanması ve masal sonunda, çocuğun bey tarafından kırk gün kırk gece süren bir törenle evlendirilmesi bizi yine erkin sürerliği kavramına götürür.

Anlatıda karşımıza iki de yardımcı çıkar. Birincisi, oğlanın giriştiği zorlu iki imtihanında akıl vererek tuzakları alt etmesine yardımcı olan derviş, ikincisi ise ikinci imtihan neticesinde yanına alıp eve getirdiği peri kızı. Masal kahramanına ihtiyar bir kişinin yardım etmesi, masal metinlerinde ve sair halk anlatılarında karşımıza çıkar. Peri kızı ise dervişten de öte gerçeklerin aydınlığa kavuşmasında önemli rol oynar. Kahramanın annesinin suçsuzluğunu öğrenip annesine kavuşması, bey babasının gerçekleri anlamasında hep onun keskin zekâsı etkilidir. Türk halk anlatılarında zeki kadınlar, anlatı kahramanını türlü tehlikeden korumakla kalmazlar aynı zamanda kıvrak ve çok zaman erkeğin de üzerinde zekâları

28 Masalın farklı temlerde göndergesel işlevine bağlı bir masal örneği için bk. Şimşek, 2023: s.461-473.

ile anlatının gidişatını değiştirirler. Kadının bu anlamda kıymetli bir yeri olduğu Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız masalında da görülür. Masalda ayrıca kız kardeşin isteği uğruna -babasının biricik varisi- erkek çocuğun kendisini tehlikeye atması, Türk tefekküründe kardeşin ne denli kıymetli olduğunu da gözler önüne serer.

Masalda çekirdek ailesi için mücadele veren, hikâyelerde obası, destanlarda milleti, mitolojik metinlerde ise tüm insanlık ve evren adına olağan ve olağanüstü güçlerle çarpışan erkeğin, kız çocuktan önde yer alması, kız çocuğun değersizliği, erkek çocuğun değerliliği ekseninde düşünülemez, atlı göçebe kültür ve zorlu bozkır hayatı ile iç ve dış düşmanlar ile sosyal, siyasal ve ekonomik yönden sürekli mücadele hâlinde olan Türk boyları, kadın - erkek ayırmaksızın maskülen karakterde bireylere ihtiyaç duyar. Kadın söz konusu olunca ise güzellik, maharet gibi vasıfların yanında; ata binmesi, yay kurup ok atması, kılıç çalması istenir. Hülasa kadın feminen kimliği ile toplumda istediği konuma gelmekte zorlanırken, yeri geldiğinde maskülen bir kimliğe bürünmesi toplum için elzemdir. Esasen atlı göçebe kültürde Türk kadını, androjen cinsel kimliğe sahip olma zorunluluğu ile erkeklerden daha fazla ödev ve sorumluluğa sahiptir. Dede Korkut boylarında, kızlar güzellikleri ile teşbih olunsa da bey oğlunun cici bici bir Türkmen kızı istememesi, arzuladığı güzel için cilasun bir bahadır tasviri yapması²⁹ bu ihtiyacın bir yansımasıdır.

Hülasa, kapalı anlatımları ile hoşça vakit geçirmek, eğlenmek, toplumun beklentileri doğrultusunda yeni nesillerin yetiştirilmesi, gelenek ve göreneklerin sonraki kuşaklara aktarılması gibi fonksiyonları ile bilinen, kurgusal bir dışavurum yahut anlatı yöntemi olan masal metinleri; sözlü, yazılı yahut elektronik ortamda yayılmaya, eş metinler biçiminde ortaya çıkmaya devam ederken, masalın kapalı anlamı görülebilmeli, öncelikle yeni nesillerin fikrî inşasında, hedeflenen istendik değişikliklerde işe koşulup eğitimsel anlamda kullanılabilmelidir.

29 Kanlı Koca Oęlu Kan Turalı Boyu ve Kam Püre Oęlu Bamsı Beyrek Boyunda erkeğin arzuladığı eşin detaylı vasıfları için bk. Ergin, 2014.

Kaynakça

- Barthes, R. (1979). *Göstergebilim İlkeleri*. (çev. Vardar, Berke; Rifat, Mehmet). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Boratav, P. N. (1969). *Az Gittik Uz Gittik*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Çobanoğlu, Ö. (2011). *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Debord, G. (1996). *Gösteri Toplumu ve Yorumlar*. (çev. Ekmekçi, Ayşen; Taşkent, Okşan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Derrida, J. (1994). *Göstergebilim ve Gramatoloji*. (çev. Akşin, Tülin). İstanbul: Afa Yayınları.
- Doğan, M. N. (2021). *Huzur'un Yazınsal Göstergebilim, Metinlerarası-Göstergelerarası İlişkiler Açısından Çözümlemesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Eagleton, T. (2011). *Edebiyat Kuramı*. (çev. Birkan, Tuncay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ergeç, Z. (2012). Sezai Karakoç'un "Masal" Adlı Şiirine Göstergebilimsel Bir Yaklaşım. *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 54-75.
- Ergin, M. (2014). *Dede Korkut Kitabı-1*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergun, P. (2014). Türk Masal Anlatıcısının Kimliği. *Milli Folklor*, 26(104), 33-45.
- Erkman Akerson, F. (2005). *Göstergebilime Giriş*. İstanbul: Multilingual.
- Erkman Akerson, F. (2015). *Edebiyat ve Kuramlar*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Eziler Kıran, A. (2009). Çağdaş Bir Düşünme Biçimi Olarak Göstergebilim. *Dilbilim*, (22), 1-16.
- Giddens, A. (2013). Cinsellik ve Toplumsal Cinsiyet. (çev. Yılmaz, İsmail). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları, 478-527.
- Günay, U. (1975). *Elâzığ Masalları (İnceleme)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Günay, V. D. (2013a). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Günay, V. D. (2013b). *Söylem Çözümlemesi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Günay, Ü.; Güngör, H. (2009). *Başlangıçlarından Günümüze Türklerin Dinî Tarihi*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Hitchcock, L. A. (2015). *Kuramlar ve Kuramcılar Çağdaş Düşüncede Antik Edebiyat*. (çev. Pekşen, Seda). İstanbul: İletişim Yayınları.
- İnan, A. (1998). *Makaleler ve İncelemeler II*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kalkan Kocabay, H. (2008). *Tiyatroda Göstergebilim*. İstanbul: E Yayınları.
- Karaman, E. (2017). Roland Barthes ve Charles Sanders Peirce'in Göstergebilimsel Yaklaşımlarının Karşılaştırılması. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, (34), 25-36.
- Korkut, E. (2015). Göstergebilimsel Çözümleme: Tembel Adam Masalı. *Milli Folklor*, 27(108), 74-83.
- Kottak, C. P. (2008). Toplumsal Cinsiyet. *Antropoloji İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış*. (Çev. Altuntek, S. N.; Aydın Şafak, B.; Erdal, D.; Erdal, Y. S.; Eroğlu, S.; Ersoy, E. G.; Özbek, S.; Özbudun, S.; Pala, Ş.; Uysal, G.). Ankara: Ütopya Yayınevi, 441-464.
- Köksel, B. (1995). *Gaziantep Masalları Üzerine Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kula, O. B. (2012). *Dil Felsefesi Edebiyat Kuramı-II*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kunduracı Özkan, H. K.; Avcı, N. (2020). Türk Atasözlerinde Çocukluk: Göstergebilimsel Bir Bakış. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(1), 26-47.
- Kunos, İ. (1978). *Türk Halk Edebiyatı*. (haz. Gülensoy, Tuncer). İstanbul: Kervan Kitapçılık.

- Langlois, J. L. (2019). Folklor ve Göstergibilim: Giriş. (çev. Hallaç, Ahmet Tacetdin). *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 504-515.
- Maden, H. A. (1991). Çocukla İlgili Âdet ve Uygulamalar. *Türk Aile Ansiklopedisi 1*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 216-227.
- Ögel, B. (2014). *Türk Mitolojisi II*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Özçelik, M. (1993). *Afyonkarahisar Masalları Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Rifat, M. (2007). *Homo Semioticus ve Genel Göstergibilim Sorunları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rifat, M. (2009). *Göstergibilimin Abc'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Propp, V. (1985). *Masalın Biçimbilimi*. (çev. Rifat, Mehmet; Rifat, Sema). İstanbul: Kent Basımevi.
- Propp, V. (1998). *Folklor/Teori ve Tarih*. (çev. Hasgül, Necdet; Tanyel, Tolga). İstanbul: Avesta İnceleme.
- Roux, J. P. (2011). *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*. (çev. Kazancıgil, Aykut). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Sadıç, Ş. A. (2008). *Masallarda Kadın (Güneydoğu Anadolu ve Doğu Akdeniz Masal Örnekleri)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Sakaoğlu, S. (2007). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sakaoğlu, S.; Karadavut, Z. (2011). *Halk Masalları*. (Ed. Alptekin, A. B.; Kara, Ç.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Saussey, E. (1952). *Türk Halk Edebiyatı*. (çev. Başgöz, İlhan). Ankara: Emek Basım – Yayımevi.
- Şen, S. (2008). *Anadolu Masallarında Kadının Yeri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Şimşek, E. (1990). *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Şimşek, S. (2023). Ziya Gökalp'in Ülker ile Aydın Adlı Manzum Masalı Üzerine Bir Değerlendirme. *Prof. Dr. Bayram Durbilmez'e Armağan -55. Yaş Anısına- Cilt II*. (Ed. Özkan, Nevzat). İstanbul: Kriter Yayınevi, 461-473.
- Uçan, H. (2006). *Yazınsal Eleştiri ve Göstergibilim*. Ankara: Hece Yayınları.
- Yaşın Dökmen, Z. (2012). Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Psikoloji: Temel Kavramlar. *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 17-40.
- Yıldız, M. (2018). Siyaset Felsefesi Açısından Dede Korkut Hikâyeleri. *Bilig*, (86), 65-88.
- Yıldız, N. (2009). Türk Destanlarında “Çocuksuzluk”. *Milli Folklor*, (82), 76-88.
- Zima, P. V. (2015). Modern edebiyat teorilerinin felsefesi. (çev. Özsarı, Mustafa). Ankara: Hece Yayınları.